

Franckesche Stiftungen zu Halle

Joh. Adami Scherzeri, Theologi Apud Lipsienses Primarii, Breviculus Theologicus

Schertzer, Johann Adam

Lipsiæ, Anno MDCCVII.

VD18 13450115

Christiano Lectori [...].

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

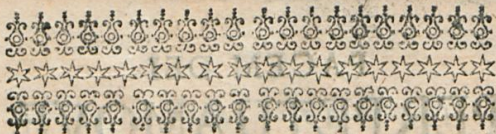
Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

[urn:nbn:de:gbv:ha33-1-196898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:gbv:ha33-1-196898)

CHRISTIANO LECTORI

εὐδιάγειν.

Vid per Λόγον συντελεμ-
 μένον, Rom. IX, 28. in-
 tellexerit Gentium Apo-
 stolus, non unâ ratione,
 Interpretes exponunt. Auget diffi-
 cultatem ipsorummet divinorum
 Scriptorum discrepantia. Esaias enim
 ita: בְּלִי נִחְרָצוּ עֲשׂוּ בְקֶרֶב
 בְּלִי אֶרֶץ *Consummationem* (verten-
 te Ariâ) & *decisam facit* (Dominus)
in medioterra, c. X, 23; Apostolus ve-
 rò Græcos LXX, secutus, l. c. hōc te-
 nore expressit: Λόγον συντελῶν καὶ συν-
 τέμνον ἐν Δικαιοσύνῃ, ὅτι ΛΟΓΟΝ ΣΥΝ-
 ΤΕΤΜΗΜΕΝΟΝ ΠΟΙΗΣΕΙ ΚΥ-
 ΡΙΟΣ ὅτι τῆς γῆς. Ubi obiter castigan-

da

CHRIST

X

da
 tiu
 sal
 affe
 sub
 ver
 effe
 (d
 sonn
 fer
 TU
 S
 pro
 DI
 dia
 c. I
 est
 ab
 cæ
 tur

da venit impia ista, Magni aliàs Gro-
tii absurditas, quâ, *in textu Paulino*
satis absurdum esse poni, γὰρ ἀντὶ,
asserere non erubuit. Caterum
sub diversis, Prophetæ & Apostoli,
verbis eundem nihilominus sensum
esse dicenda evincent. At, quid est
(de quò quari cœperit) λόγος ille
συντρίμψιμνος, seu, ut *Vulgatus* ef-
fert: VERBUM ABBREVIATUM; Sunt

(I.) qui intelligunt C H R I-
S T U M. Inter quos *Cyprianus*,
probaturus, quod *Christus sit Sermo*
DEI, illud *Esaïæ* (*Sermonem abbrevi-*
atum faciet;) L. II. contra Judæos
c. III. allegat. *Verbum incarnatum*,
est verbum ad hominis usque naturam
abbreviatum & exinanitum, ut, quod
cœlo non capiebatur, præsepio capere-
tur, inquit *Bernhardus*. Quâ occa-
) (s fio-

sione abusi *Ariani*, Christum, quod *Verbum abbreviatum* esset, Patre minorem esse, quondam objiciebant.

(II.) Alii de Evangelio exponentes: *Sermonem*, inquit, *brevis-
tum* fecit *DEUS* in terrâ, dum *DEI*
sermo, Dominus noster *J E S U S*
CHRISTUS, omnibus venit, & col-
ligens doctos pariter & indoctos, omni
sexui atque atati praecepta salutis edi-
dit, *PRÆCEPTORUM SUO-
RUM FECIT GRANDE COM-
PENDIUM*, ut in disciplinâ coele-
sti discipulorum memoria non laboraret,
sed, quod esset simplici fidei necessari-
um, velociter disceret, cum Cypriano
Serm. ult. de Orat. Domin. Similiter
Hieronymus: *Abbreviatus atque per-
fectus sermo Evangelicus est: qui pro
functis laciniosa Legis ceremoniis dedit
praeceptum brevissimum, dilectionis, &
fidei.*

fidei. Commenta. in Esa. c. l. Cui
præluferant illa *Tertulliani*: *compen-*
diatum est novum Testamentum, &
à Legis laciniosis oneribus expeditum.
Lib. IV. *contr. Marcion.* c. l. Et vi-
cissim: *recisum sermonem facturus in*
terris Dominus, i. e. CHRISTUS
PRÆDICABITUR. Conf. *Augustin.*
Tr. XVI. in Joh. & L. II. c. I. ad Sim-
plician. *Basil.* & *Procopius* in *Esaï.* *Am-*
bros. Præfat. Epist. ad Galat. &c.

(III.) Quorundam de *Lege Mo-*
saicâ, expositio, vel ipso est absona
sonô.

Propius verò (IV.) à verò absunt,
qui plenum prophetici Textus sen-
sum, de Judaicarum reliquiarum
conversione, hunc in modum, faci-
unt: CONSUMMATIONEM
ABBREVIATAM (sive *præci-*
sam & *הרצון* per fractiones quasi
) (6 nume-

numeratam, ceu Arithmetici solent:
ut innuantur fideles, ad exiguas mi-
nutias redacti, Israëlita) INUNDAT
JUSTITIA (Christi, ad quem sunt
conversi) vel etiam: Consummatio
abbreviata (per quam intelligunt
paucos illos, ex Israëlitis, fideles re-
siduos) inundabit, id est, instar aqua-
rum diffundet justitiam, sive in to-
tum terrarum orbem sparget salvifi-
cam Evangelii doctrinam. Quod
sub exordium, cum primis N. T. fa-
ctum. Non malè proin Oecolampa-
dius: Consummata & abbreviata ille
Reliquia, APOSTOLI scil. inunda-
bunt alios Justitiâ, utpote Doctores
totius Mundi. Quam expositionem
Sententiæ Paulinæ penitus confor-
mem esse, ipsa textus *οὐράνης* arguit,
Doctoresque, nostri pariter, ac extra-
nei, passim confirmant. Vide Dr.
Calo-

Calo-
Ex
DE
ver
est,
vat
exig
sum
ciet
dun
rit
Sar
fui
Ec
ter
Cy
tar
Ba
di
fa
III

Calovium, aliosque in hunc locum.
Ex illis *Estius* hunc sensum facit:
DEus erit consummans & abbrevians
verbum, cum *Iustitiâ*, sive quod locutus
est, faciet, redigens *Israëlem*, quem sal-
vaturus sit, ad brevem, accisum &
exiguum numerum, ita, ut penè con-
sumatur. Sed tamen paucos illos fa-
ciet *Iustitiæ* donis affluentes, secun-
dum illud: Omnis, qui relictus fue-
rit in Sion, & residuus in Jerusalem,
Sanctus vocabitur. Quod impletum
fuisse in Apostolis, ac cæteris primitivæ
Ecclesiæ fidelibus l. c. subjungit.

Quamquam verò hæc ita sint; in-
terpretatio tamen *Hieronymi* atque
Cypriani ansam mihi præbuere, cogi-
tandi de VERBO quodam AB-
BREVIATO, docendique compen-
dio, ut in disciplina cœlesti, sive Sacro-
sancta THEOLOGIA discantium

memoria non laboraret, sed, quod esset
 necessarium, velociter disceret. Tan-
 tum enim scimus, quantum memo-
 ria, (quam brevitās pascit, prolīxitas
 obruit,) tenemus. Unicā igitur
 POSITIONE GENERALI, ve-
 lut λόγῳ συντεταγμένῳ, sive Verbo ab-
 breviato, totius *'Scripturae nucleum,*
 & S. THEOLOGIAE *summam,*
 ita sum complexus, ut ejus simul ar-
 ticuli, annulorum in catenā instar,
 sibi cohærentes, juxta XLIII. *Loco-*
rum seriem svavi ordine explicentur.
 Non enim cœcō quōdam casu, Ato-
 morum Democriti mōre, copulan-
 tur, aut fortuitō occurſu collidun-
 tur; sed nativō quasi nexu succeden-
 tes, *per Causas* etiam, tectō quidem,
 in Ἀναλύσει tamen, ad Libelli cali-
 cem, retectō artificiō, decurrunt.
Probationibus ex limpidis verbi divi-
 ni

ni fontibus ubique haustis, nonnunquam, prout commodum erat & opus, *Adversariorum Testimonia*, κατ' ἀνθρῶπον, subjicitur. Ipsos vero, quibus *orthodoxa Thesis opponitur*, ἀντιλέγοντας (quos ex mansuetudine Theologica erudire, quam conviciari malui,) literæ marginales, in frontispicio, post Præfatiunculam, evolutæ, indicant. Omnia succincte quidem: at planis, ut opinor, & sine ullâ circuitione, verbis. Inde natum BREVICULI THEOLOGICI nomen, præeunte *Augustino*, cujus extat BREVICULUS COLLATIONUM contra Donatistas. Cùm enim *Isti prolixitate id efficerent, ut, quod actum est, non facile legeretur*, Præsul ille Hipponensis, eò fine, *istud Breviarium, vel Breviculum illum* (digniori enim genere appell-

pellat Retract. L.II. c. 39.) confecit, *ut, sine difficultate, quis invenire possit, quicquid voluerit.* Præfat. Brevic. Col-
lat. Tom. VII. Oper. col. m. 560.

Quod quidem, an juxta cum B. Au-
gustino, hōc MEO BREVICULO,
velut quōdam *symbolo* (id enim Cy-
prius, seu potius *Ruffinus* de Sym-
bol. BREVIATUM FIDEI VER-
BUM appellat) sim consecutus? o-
mnibus piis, cordatis ac eruditis,
haud agrè, dijudicandum, relin-
quo.

Quod vero tandem Libelli hujus
USUM attinet, ea, quæ Germanici
BREVICULI (sub rubrica: *Kur-
zer Weg und Handgriff*) Dedi-
catio monuit, repetenda non existi-
mo. Hunc enim *ordinem* servari,
LECTOR, omninò cupiam: ut,
(I.) ex Definitione RELIGIONIS
(quæ

(quæ ad VERUM DEI CULTUM
OBLIGATIO est) ipsum, quò DEO
homines *obligantur*, *ordinem*, juxta
§. VII. intelligas. Ex illo enim, SE-
RIES LOCORUM totius *Systematis*
Theologici, quos ad digitos veluti nu-
merari posse, proderit, nascitur. Ubi
cum primis *Prefatio B. Hülfemannii*,
ad DN. HENRIC. à FRISEN, cui
BREVIARII THEOLOGICI
primam editionem inscripsit, inspi-
cienda. Inde (II.) ad THESIN GE-
NERALEM, ut, frequenti repetitio-
ne, eam memoriæ concilies, pro-
gredere. Tum (III.) ipsos *Paragra-*
phos primâ vice *obiter* quasi ac omis-
sis potissimum, quæ Parenthesibus
includuntur, quo confusam saltim
contentorum notitiam Tibi pares,
percurrere. Cui (IV.) succedat *lectio*
accurata, quæ *Thesin*, cum *Probationi-*
bus

bus consideret, *inferendique* ex Oraculis divinis *nervum* observet. Quod, cum (V.) commodius, quàm *inspectis sacris Tabulis*, fieri non possit, ipsa *Scriptura* (cujus haud rarò sola Capitula de industria allegamus) evolva-
tur necesse est: quoniam ista ratione Studiosi SS. Theologi כעליוהפסוק (hoc est: cum Ebræis loquendo) BIBLIOPOTENTES evadunt, ut Verbo DEI sensim assueti, ex locali etiam memorià *classicas auctoritates* depromere sciant. In quò sane maximum momentum est litum. Hec enim inquit Chrysostomus, *omnium malorum est causa*, quòd multi nesciant, *Scripturarum Testimonia*, in opportunis rebus adducere; Homil. in Joh. XVI. Etsi verò (VI.) *Indicem* quoque *Rerum* adjicere animus fuerit, id tamen propositi facilè inter-
ver-

vertit, ejusdem partim Libellum tantum-non superatura prolixitas: partim, quod cum facile suppleat ἀνάλυσις subjuncta, hoc etiam discitentibus profutura, ut eo diligentius Opusculi Aphorismos evolvendo, eadem opera *Materiam* in propria sede, adeoque cum *ipsa Connexione*, memoria mandent. Taceo, Indices ejusmodi Libellorum, desidia verius, quàm diligentia nonnullis occasionem præbere. Quod quidem Theologiae Consecraneis dictum existimes: cum non illis duntaxat, sed (VII.) aliis quoque, quibus à munere suo tantum otii non superest, ut prolixiores ejus generis chartas evolvant, Breviculus sit conscriptus. Etsi enim *propter conscientiam*, quilibet debeat *esse Theologus*, plerosque tamen ea videmus negligere, quæ in sinuosis

Volu-

Voluminibus moleste quæruntur.
 Sin melius Tibi consulere nôris, a le-
 ctione & usu Libelli hujus, etiam at-
 que etiam rogatus, abstine, aliorum-
 que circulos turbare noli. Istis ve-
 rò, qui eundem fortè in manus su-
 ment, IPSE DEUS DET INCRE-
 MENTUM! Cujus Paternæ gratiæ e-
 osdem devotus commendo. *Da pa-*
cem DOMINE, in diebus no-
stris, & serba Verbum tuum.
 AMEN.

Nomi-

A.
 An
 An
 Ap
 Ap
 Ac
 At
 Br
 C.
 Ca
 Ca
 Ch
 Co
 De
 Do
 Du
 E.
 Ep
 Ep